

ЗА РУБЕЖЕМ

дотриманням усіх вимогам і правил, повинні бути діючим елементом державної системи профтехосвіти і мати фінансову підтримку з боку держави.

Аби покращити теперішню ситуацію, необхідно було би:

- провести загальнонаціональну інформаційну кампанію, метою якої стала би презентація достовірних даних, що чітко вказують на потребу дефіцитних професій,
- орієнтування молодих людей, які виходять на ринок праці, на дефіцитні професії,
- встановлення співробітництва новостворених ПТНЗ з існуючими центрами професійної підготовки, в яких можна було би проводити практичне навчання,
- спрощення процедур центрів зайнятості, пов'язаних із спільним фінансуванням підготовки працівників дефіцитних професій,
- приведення нормативів центрів зайнятості щодо кількості годин програм підготовки зварників згідно з рекомендаціями Інституту зварювання в м. Глівіце.

Якщо законодавець візьме до уваги вищевказані пропозиції, це, безсумнівно, сприятиме відновленню і вдосконаленню профтехосвіти в Польщі.

REFERENCES

1. Bańka A. Psychologiczne doradztwo karier, PRINT-B, Poznań, 2007.
2. Denek K. Edukacja dziś – jutro, Wyd. ŁWSH, Żary, 2006.
3. <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracy/zawody-deficytowe-i-nadwyzkowe/rok2014/>
4. Kargulowa A. O teorii i praktyce poradnictwa, Wyd. PWN, Warszawa, 2006.
5. Lamb R. Poradnictwo zawodowe w zarysie, Wyd. Krajowy Urząd Pracy, Warszawa, 1998.
6. Muszyński A., Żukowski P., Podstawy organizacji pracy, Wyd. WSZiA, Opole, 2007.
7. Pilch T. Spór o szkołę. Pomiedzy tradycją a wymogami współczesności, Warszawa, 1999.
8. Plewka Cz., Kierowanie własnym rozwojem zawodowym. Studium teoretyczne i egzemplifikacje praktyczne, Koszalin, 2015.
9. Szydlik-Leszczynska A., Funkcjonowanie współczesnego rynku pracy. Wybrane uwarunkowania, Warszawa, 2012.
10. Wiatrowski Z. Podstawy pedagogiki pracy, Bydgoszcz 1994, wyd. 4 – Bydgoszcz, 2005.
11. Wiśniewski Z., Wojdyło-Preisner M. Diagnozowanie stopnia zagrożenia długotrwałym bezrobociem. Teoria i praktyka. Poradnik profilowania bezrobotnych na lokalnym rynku pracy, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa, 2014.
12. Witek S. Jak osiągnąć sukces zawodowy, Kraków, 2002.
13. Wojtasik B. Podstawy poradnictwa kariery. Poradnik dla nauczycieli, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa, 2011.
14. Żukowski P., Muszyński A. Zarządzanie strategiczne. Marketing strategiczny i operacyjny (zarys problematyki), Koszalin, 1998.

Стаття надійшла в редакцію 09.03.2017 р.

УДК 377 (73) (09)

ВІТАЛІЙ ЛОЛА

кандидат педагогічних наук, доцент
Бердянський державний педагогічний університет,
м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4

ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В США

Схарактеризовано основні тенденції становлення професійно-технічної освіти в США як провідної ланки підготовки фахівців. Виокремлено три періоди розвитку професійно-технічної освіти, зокрема: 1) I період (XVII ст. – 1862 р.) – створення перших професійних шкіл та коледжів; 2) II період (1862 р. – 1950 р.) – становлення та розвиток системи ленд-грант коледжів; 3) III період (II половина XX ст. – до нашого часу) – реформування освіти згідно з новими вимогами науково-технічного прогресу та потребами суспільства у контексті світових змін. Проаналізовано сучасну структуру професійно-технічної освіти в США.

Акцентовано увагу на діяльності молодших дворічних (ком'юніті) коледжів як основної ланки професійно-технічної освіти в США.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, «ком'юніті» коледж, професійна підготовка, академічна програма.

ВИТАЛИЙ ЛОЛА

кандидат педагогических наук, доцент
Бердянский государственный педагогический университет,
г. Бердянск, ул. Шмидта, 4

ТЕНДЕНЦИИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В США

Охарактеризованы основные тенденции становления профессионально-технического образования в США как ведущего звена подготовки специалистов. Выделены три периода развития профессионально-технического образования, в том числе: 1) I период (XVII в. – 1862 гг.) – создание первых профессиональных школ и колледжей; 2) II период (1862 – 1950 гг.) – становление и развитие системы ленд-грант колледжей; 3) III период (II половина XX в. – до нашего времени) – реформирование образования в соответствии с новыми требованиями научно-технического прогресса и потребностями общества в контексте мировых изменений. Проанализирована, современна структура профессионально-технического образования в США. Особое внимание обращено на деятельность младших двухлетних (комьюнити) колледжей как основного звена профессионально-технического образования в США.

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, «комьюнити» колледж, профессиональная подготовка, академическая программа.

VITALIJ LOLA

candidate of pedagogical sciences, associate professor
Berdyansk State Pedagogical University,
Berdyansk, Schmidt 4Street

THE TRENDS IN FORMATION AND DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE USA

The article examines the main tendencies of vocational education in the US as a major aspect of training professionals. Three periods of vocational education have been singled out. The First Period (the XVII-th century –1862) is the creation of the first professional schools and colleges. The Second Period (1862–1950) is the formation and development of land-grant colleges. The Third Period (the second half of the XX-th century–till these days) is about the education reform under the new requirements of science and technology and the needs of society in the context of global changes. It has been stated that the establishment of the US higher education began with the foundation of the first colleges such as Harvard, the College of William and Mary, Yale College, Princeton. The first professional US labor schools were established in the late XVIII-th–early XIX-th century. In the first half of the XIX century professional colleges and schools of a new type were established. Their main focus was on practical curriculum. In the middle of the XIX-th century land-grant colleges («land-grant colleges») were started. In the XX-th century there was an education reform which implied two stages: 1) academic reform (improving educational standards); 2) implementing programs that involved graduates to the production. The article also analyzes a current structure of vocational education in the US. Special focus of the article is on the activities of junior biennial (community) colleges as a basic level of vocational education in the US. It has been concluded that these college were formed by the union of technical and professional schools with junior colleges degree. Community colleges (both public and private) have no similar educational institutions in the world of teaching practice and they offer training for technical professions.

Keywords: vocational education, community college, professional training, academic program.

На сучасному етапі розвиток професійно-технічної освіти є досить актуальною темою, адже вона перебуває під глибоким впливом змін у сучасному суспільстві. У процесі освітніх трансформацій основним завданням системи професійно-технічної освіти є

ЗА РУБЕЖЕМ

підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних оперативно реагувати на швидкозмінні умови праці, зростаючі обсяги науково-технічних знань, глобалізацію та інформатизацію усіх сфер суспільного життя. Проблема підготовки молоді до професійної діяльності, самореалізація особистості – одна з основних освітніх проблем, яка має соціально-економічний характер, що визначає в майбутньому шлях країни, її місце в сучасній цивілізації та культурі.

Протягом останніх десятиліть у багатьох країнах світу відбувалась зміна суспільної парадигми – від технократичної до індустріальної, від індустріальної до інформаційної. На розвиток професійно-технічної освіти здійснили значний вплив глобалізація, демократизація, створення єдиного інформаційного простору тощо. Ці зміни призвели до потреби перегляду та реформування освіти на всіх рівнях, оскільки існуючі системи не повністю відповідали сучасним запитам та потребували переорієнтації.

Ураховуючи актуальність проблеми, можна окреслити мету статті, яка полягає у дослідженні основних тенденцій становлення професійно-технічної освіти в США як провідної ланки підготовки фахівців і виявлення пріоритетів її розвитку на сучасному етапі.

Проблеми виникнення й розвитку професійної освіти в США представлені у працях В. Бондаренко [1], О. Ельбрехт [2], В. Кудін [3], Л. Тарасюк [4], С. Брюннер [5], Е. Еді [6], Е. Джеймс [7] та ін.

Розвиток вищої освіти США розпочався із створенням перших коледжів, зокрема: Гарвард (1636 р.), коледж Вільгельма та Марії (1693 р.), Єльський коледж (1701 р.), Принстон (1746 р.). Гарвардський коледж став першим вищим навчальним закладом, заснованим у Сполучених Штатах. Він запозичив статут Кембріджського університету та назви студентів різних років навчання: першокурсник – «freshman»; другокурсник – «junior»; третьокурсник – «sophomore»; та студент четвертого курсу навчання – «undergraduate». Другий американський навчальний заклад – коледж Вільгельма та Марії – був заснований у Вільямсбурзі, Вірджинія. Коледж Вільгельма та Марії у своїй діяльності ураховував досвід шотландського коледжу Квінс (зокрема, його професійну спрямованість). Гарвард конкурував з неподалік розташованим Єльським університетом, відкритим вже через вісім років після створення коледжу Вільгельма та Марії. Принстон був заснований як консервативний заклад та альтернатива Гарварду та Єлю, які вже стали відомими в країні. На початок революції 1775 р. у колоніях вже існувало 9 коледжів, більша частина яких пізніше була перетворена в університети. Станом на 1800 р. у США функціонувало 34 ВНЗ.

Аналіз джерел свідчить [3; 5; 6], що перші професійні трудові школи США були створені наприкінці XVIII – початку XIX ст. на основі досвіду європейських шкіл, зокрема швейцарських та німецьких. Їх виникнення було частиною загального освітнянського руху проти старих класичних коледжів за створення наукової професійної освіти. Успішним прикладом трудової школи став лицей, створений Р. Гардінером (1823 р.), та Промислова та сільськогосподарська школа Р. Оуена, де навчання поєднувалось із виробничою практикою.

У XIX ст. численні винаходи та відкриття в техніці та науці спонукали до соціальних та економічних перетворень в країні та сприяли виникненню різних професій. Потреба в наукових знаннях здійснила значний вплив на розвиток теорії та практики професійної освіти США. Все це стало поштовхом до зміни світогляду прогресивних верств та до розуміння необхідності створення принципово нової системи вищої професійної освіти.

У першій половині XIX ст. було засновано невелику кількість професійних коледжів та шкіл, які представляли повний відрив від традицій минулого, оскільки їх діяльність була основана на практичних навчальних планах (Державна Академія у Вестпойнті 1802 р., Перший приватний інженерний інститут в штаті Вермонт 1819 р.) [5; 6].

Усередині XIX ст. були створені ленд-грант коледжі («land-grant colleges») за рахунок коштів, отриманих від використання федеральних земель. Вони підпорядковувались місцевим урядам Конгрес США запропонував виділяти земельні гранти кожному штату США з метою створення відповідних коледжів. Фінансуючи навчальні заклади, уряд країни йшов назустріч освітнянським проблемам та не висував власних вимог щодо організації навчання [1].

В цей період під впливом гуманістичних ідей розпочався активний рух за започаткування доступної вищої професійної освіти. Пропагуючи ідеї нової практичної освіти, Дж. Тернер у 1850 р. пропонує проект закону щодо створення вищих навчальних закладів для фермерів та ремісників у кожному штаті країни [7]. Згодом цей законопроект був доповнений та ініційований у Конгресі сенатором Дж. Морріллом. В результаті, у 1862 р. був схвалений закон про створення системи державних аграрних та технічних ВНЗ – так званих ленд-грант коледжів (ЛГК), діставши назву Перший Акт Моррілла («First Morrill Act»). Для фінансування новостворених коледжів урядом було виділено земель площею 17,4 млн. акрів загальною вартістю 7,5 млн. доларів [8].

На початку ХХ ст. в умовах переходу від аграрного до індустріального виробництва професійно-технічна освіта стає основною темою дискусій американських освітян. Зміни, що були викликані глобалізацією економіки, невідповідність традиційної освітньої практики реаліям сучасного світу, низький рівень знань й умінь випускників середніх шкіл стали причинами переоцінки системи освіти та спонукали до її реформування. Реформування освіти відбувалося у два етапи: 1) академічна реформа (вдосконалення освітніх стандартів,); 2) реструктуризація шкіл й навчального процесу (впровадження програм залучення до виробництва випускників шкіл, які не вступають до коледжів). Особлива увага приділялася проблемам професійної підготовки. Законом про професійну освіту 1984 р. (The Carl D. Perkins Vocational Education Act), більше відомим як закон Перкінса (the Perkins Act), наголошувалося на необхідності вдосконалення й впровадження професійних програм [9]. Закон про професійну й прикладну технічну освіту (the Carl D. Perkins Vocational and Applied Technology Education Act), відомий як Perkins II, прийнятий Конгресом у 1990 р., доповнював й розширював попередній закон [10]. Закон прийнятий у 1994 р. (The School-to-Work Opportunities Act) наголошував на необхідності озброєння випускників шкіл знаннями, навичками, вміннями й інформацією про професії та ринок праці з метою полегшення переходу від школи до подальшого працевлаштування через поєднання навчального матеріалу із професійною підготовкою [11].

У 2013 р. адміністрація президента Б. Обами пропонує виділити 69,8 млрд.долл. на професійну освіту як у середніх школах, так й у коледжах, а також підвищити бюджетні асигнування на освіту на 2,2% (на 1,7 млрд. долл.)

Вища школа США – це складний, багатоступеневий комплекс, де підготовка фахівців високої кваліфікації поєднується із проведенням наукових досліджень на основі тих традицій, які склалися за всю історію її існування. На сучасному етапі професійно-технічна освіта США опікується підготовкою спеціалістів для розвитку виробничих галузей економіки країни, поширенням науково-технічних досягнень в цих галузях та представлена мережею різнорівневих коледжів. До системи вищих навчальних закладів США належать: 1) молодші дворічні (ком'юніті) коледжі; 2) чотирирічні коледжі; 3) університети; 4) вищі професійні школи.

Основною ланкою професійно-технічної освіти в США є молодші дворічні (ком'юніті) коледжі, які утворилися в результаті об'єднання технічних та професійних шкіл з коледжами молодшого ступеня. Ком'юніті коледжі, (як державні, так і приватні) пропонують навчання для отримання технічних професій. Ці навчальні заклади не мають аналогів у світовій освітній практиці. Комунальні коледжі (community colleges) знаходяться під керівництвом місцевої влади, а молодші (junior colleges) – це, переважно, приватні навчальні заклади. Дослідниками відзначається, що зараз ця різниця нівелювалася і загальноприйнятим терміном із 1970-х років є термін «ком'юніті», хоча в назвах деяких коледжів, заснованих раніше термін «молодший» залишився. У деяких вітчизняних джерелах зустрічається назва «громадські», оскільки підкреслюється той факт, що у цих навчальних закладах навчаються, переважно, студенти із місцевої громади (local community), і знаходяться ці заклади на балансі місцевого бюджету.

Особливістю цих коледжів є те, що вони пропонують курси загальної освіти, технічної освіти та професійної освіти, які дають студентам можливість отримати відповідну спеціальність, оскільки їх завданням є надання можливості отримання освіти кожному охочому. Ці коледжі, зазвичай, приймають більшість студентів, які відповідають основним вимогам і пропонують широкий вибір можливостей за низьку вартість навчання [4, с.42].

ЗА РУБЕЖЕМ

Молодші (ком'юніті) дворічні коледжі пропонують широкий вибір академічних програм, які розраховано на рік, або більше з відривом від виробництва:

- трансфер-програма (liberal arts – transfer program);
- програма підвищення кваліфікації (розрахована на навчання протягом декількох тижнів чи місяців);
- програма фахової підготовки першого ступеня (occupational program).

Випускники коледжів отримують дипломи про успішне закінчення дворічної програми, а також посвідчення по закінченню більш короткотривалих програм вивчення технічної освіти. Студентам присвоюється нижчий вчений ступінь – молодшого спеціаліста (Associate of Arts, Associate of Science, Associate in Business Administration тощо), а також видаються сертифікати за професіями, які не потребують спеціальної вищої освіти. Цей ступінь є найпершим і найнижчим в американській системі вищої освіти. Приватні навчальні заклади, які спеціалізуються в одній галузі є альтернативними варіантами отримання професійно-технічної освіти [4, с.50].

У чотирирічних коледжах студенти здобувають ступінь і диплом бакалавра (Bachelor's degree). Бакалаврат – повноцінна вища освіта. У чотирирічних коледжах навчатися можна з першого курсу, а можна зробити трансфер (liberal arts – transfer program) із молодшого (ком'юніті) дворічного коледжу відразу на третій курс за тією ж спеціальністю. Програма навчання в дворічних коледжах, як і протягом перших двох курсів чотирирічних, складається із курсів General Education (загальної освіти), а також із спеціалізованих предметів відповідно до вибраної спеціальності. Навчальний план молодшого (ком'юніті) дворічного коледжу зі конкретної спеціальності повинен відповідати навчальному планові університету (університетів), в який студент хотів би перейти, та з яким коледж підтримує тісні партнерські відносини. Програма «трансферу» обговорюється з освітньою агенцією та, відповідно, із дворічним коледжем ще на етапі пошуку та відбору навчального закладу.

Закінчивши чотирирічний коледж, студент має право на працевлаштування або продовження навчання на магістерській програмі.

До основних переваг навчання протягом перших двох років у дворічному (ком'юніті) коледжі можемо віднести:

- низькі вимоги до вступу;
- значно нижча вартість навчання (різниця у порівнянні із чотирирічним коледжем – в середньому 6-10 тис. дол. США на рік);
- невеликі за обсягом класи (середня кількість студентів у групі - 15-20 осіб, що дає змогу професорам приділяти більше уваги індивідуальним потребам кожного студента);
- надання можливості випробувати власні знання і вміння перед продовженням навчання у чотирирічному коледжі;
- доступ до місцевих компаній та фірм-партнерів дворічних коледжів (молодші (ком'юніті) дворічні коледжі підтримують партнерські відносини з місцевими компаніями з метою допомоги у працевлаштуванні студентам, знаходження місць для проходження практики, а також проведення численних «воркшопів» (workshop) і семінарів із спеціалістами конкретної галузі – працівниками цих компаній).

Отже, аналіз наукових джерел та їх узагальнення [2; 5; 6; 7] дає підстави виокремити в історії становлення та розвитку професійної освіти США три основні періоди:

- 1) I період (XVII ст. – 1862 р.) – створення перших професійних шкіл та коледжів;
- 2) II період (1862 р. – 1950 р.) – становлення та розвиток системи ленд- грант коледжів;
- 3) III період (II половина XX ст. – до нашого часу) – реформування освіти згідно з новими вимогами науково-технічного прогресу та потребами суспільства у контексті світових змін.

Здійснений аналіз становлення та розвитку професійно-технічної освіти в США підтверджує, що однією з її основних рис є гнучкість та вміння швидко реагувати на потреби суспільства та економіки країни. Американському суспільству притаманне усвідомлення того, що освіта є рушійною силою прогресу, однією з основних умов розвитку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко В. Ф. Ленд-грант коледжі США: основні періоди розвитку / В. Ф. Бондаренко // Наукові записки: зб. наук. статей НПУ ім. М. П. Драгоманова (серія Педагогічні та історичні науки). – К., 2008. – Вип. 73. – С. 18 – 33.

2. Ельбрехт О. М. Підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії, Канади, США: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / О. М. Ельбрехт. – К., 2010. – 40с.
3. Кудін В. О. Професійна освіта на різних етапах людської діяльності / В. О. Кудін // Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. – К., 2002. – С. 11 – 45.
4. Тарасюк Л. Н. Освіта США / Л. Н.Тарасюк, К. Н. Цейкович // Соціально-політичний журнал. – 1997 – С. 45 – 52.
5. Brunner S. H. Land-grant colleges and universities: 1862–1962 /H. S. Brunner. – Washington: USA Government Printing Office, 1962. – 78 p.
6. Eddy E. D. Colleges for our land and time: the land-grant idea in American education / E. D. Eddy. – New York: Harper & Brothers Publishers, 1957. – 328 p.
7. James E. J. The origin of the land-grant act of 1862 (the so-called Morrill Act) and some accounts of its author Jonathan B. Turner / Edmund J. James // University of Illinois Bulletin, University Studies. – 1910. – Vol. 4. – №1 – pp. 100 –111.
8. First Morrill Act: approved on July 2, 1862 (12 Stat. 503) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csrees.usda.gov/about/offices/legis/morrill.html#f16>.
9. The Carl D. Perkins Vocational and Technical Education Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www2.ed.gov/offices/OVAE/CTE/perkins.html>.
10. The Carl D. Perkins Vocational Education Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.govtrack.us/congress/bills/98/hr4164>.
11. The School-to-Work Opportunities Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www2.ed.gov/pubs/Biennial/95-96/eval/410-97.pdf>.

LITERATURA

1. Bondarenko V. F. (2008) *Land-grant koledzhi SSHA: osnovni periody rozvytku* [Land Grant colleges in the USA: main stages of development]. *Pedahohichni ta istorychni nauky*, Vol. 73, pp. 18 – 33.
2. El'brekht O. M. (2010) *Pidhotovka menedzheriv u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh Velykoyi Brytaniyi, Kanady, SSHA. Avt. diss, ped.nauk* [Professional training of managers in the universities of Great Britain, Canada and the USA. Dr. ped.sci.diss.]. Kyiv, 40 p.
3. Kudin V. O. (2002) *Profesiyna osvita na riznykh etapakh lyuds'koyi diyal'nosti* [Vocational education on the different stages of human development]. *Profesiyna osvita v zarubizhnykh krayinakh: porivnyal'nyy analiz*. Kyiv, pp. 11 – 45.
4. Tarasyuk L. N., Tseykovych K. N. (1997) *Osvita SSHA* [Education in the USA]. *Sotsial'no-politychnyy zhurnal*, pp. 45 – 52.
5. Brunner S. H. (1962) *Land-grant colleges and universities: 1862-1962*. Washington: USA Government Printing Office, 78 p.
6. Eddy E. D. (1957) *Colleges for our land and time: the land-grant idea in American education* New York: Harper & Brothers Publishers, 328 p.
7. James E. J. (1910) *The origin of the land-grant act of 1862 (the so-called Morrill Act) and some accounts of its author Jonathan B. Turner*. *University of Illinois Bulletin, University Studies*, Vol. 4, pp. 100 – 111.
8. *First Morrill Act: approved on July 2, 1862 (12 Stat. 503)* (unpublished) Available at: <http://www.csrees.usda.gov/about/offices/legis/morrill.html#f16> (accessed 14.04.2017).
9. *The Carl D. Perkins Vocational and Technical Education Act*. (unpublished) Available at: <https://www2.ed.gov/offices/OVAE/CTE/perkins.html> (accessed 14.04.2017).
10. *The Carl D. Perkins Vocational Education Act*. (unpublished) Available at: <https://www.govtrack.us/congress/bills/98/hr4164> (accessed 14.04.2017).
11. *The School-to-Work Opportunities Act*. (unpublished) Available at: <https://www2.ed.gov/pubs/Biennial/95-96/eval/410-97.pdf> (accessed 14.04.2017).

Стаття надійшла в редакцію 02.03.2017 р.

УДК 378. 22

ХРИСТИНА МАРЦІХІВ

khrystyna.hrytsko@gmail.com

аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, вул. Степана Бандери, 12